

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-645-4-67>

**ON THE ISSUE OF DETERMINING THE COMPONENTS
OF THE CRIMINOLOGICAL CHARACTERISTICS
OF CRIMINAL OFFENSES**

**ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ СКЛАДОВИХ
КРИМІНОЛОГІЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ
КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ**

Verbytskyi

Mykola Leonidovych

*postgraduate student of the
department of postgraduate (adjunct)
and doctoral studies
Odessa State University
of Internal Affairs
Odesa, Ukraine*

Вербицький

Микола Леонідович

*аспірант відділу аспірантури
(ад'юнктури) і докторантури
Одеський державний університет
внутрішніх справ
м. Одеса, Україна*

Як справедливо стверджують науковці, під час здійснення оцінки стану злочинності, не можна обмежуватися виключно констатацією її структури та динаміки; обов'язковим є аналіз та врахування особливостей кримінологічної характеристики [3, с. 26].

Дійсно, кримінологічна характеристика – поняття комплексне, яке визначає, крім поширеності відповідного злочинного діяння, його різновидів, ще і типові способи його вчинення, місце, час, особливості особи суб'єктів кримінальних правопорушень, їх жертв, а також значущі зв'язки між ними, що створює інформаційну модель певного вигляду або групи злочинів [1, с. 6; 5, с. 43].

Слід наголосити, що в літературі відсутні поняття і виключний перелік складових елементів кримінологічної характеристики кримінальних правопорушень. Деякі науковці, досліджуючи кримінологічну характеристику видів або груп злочинів, лише опосередковано вказують на них (як правило, в кількісному вираженні), не надаючи їхніх чіткого визначення і градації [7; 8]. Відсутня також єдина точка зору щодо структури кримінологічної характеристики окремого типу (виду) кримінальних правопорушень.

Деякі науковці вказують, що до елементів такої структури належать:

- фактори (причини та умови) конкретного типу (роду, виду) кримінальних правопорушень;

- стан даного виду кримінальних правопорушень: суспільна небезпека, інтенсивність, структура, латентність, територіальний розподіл (географія) конкретного виду (типу) кримінального правопорушення;

- тенденції конкретного виду кримінальних правопорушень: динаміка, прогноз;

- кримінологічний портрет особи злочинця: модальні характеристики осіб, які вчинюють кримінальні правопорушення конкретного виду;

- кримінологічна характеристика наслідків кримінальних правопорушень конкретного виду: кількість потерпілих, розміри матеріальних збитків, види моральної шкоди тощо [6, с. 52].

Інші науковці, такі як С.В. Албул [2, с. 195], А.В. Калініна [4, с. 107], до структури кримінологічної характеристики кримінальних правопорушень, справедливо, на наш погляд, додають відомості щодо жертви злочину та характерах значущих зв'язків між жертвою та злочинцем.

Ми поділяємо точку зору авторів, які наголошують, що кримінологічна характеристика кримінальних правопорушень являє собою комплексне поняття, що визначає стан (кількісні і якісні показники) відповідної протиправної поведінки, типові способи вчинення і приховування злочинного посягання, їх мотивацію, місце і час здійснення, особливості особи злочинця і жертви, а також характер зв'язків між ними [3, с. 95]. При цьому, такі складові, як типові способи вчинення і приховування злочинного посягання, місце, час його вчинення, дані про особу злочинця і жертви, а також характер зв'язків між останніми, є, на нашу думку, значущими елементами, які, взяті у взаємозв'язку (і взаємозалежності) з цифровими показниками стану відповідного виду або групи кримінальних правопорушень, утворюють його кримінологічну характеристику.

Такі значущі складові, на наш погляд, можна визначити як сутнісні елементи певного виду або групи кримінальних правопорушень. Звідси випливає, що сутнісні елементи і показники стану є взаємопов'язаними, взаємодоповнюючими поняттями, які визначають об'єм кримінологічної характеристики конкретного виду або групи кримінальних правопорушень, що створюють їх інформаційну модель.

З точки зору формальної логіки, поняття сутнісних елементів і показників стану, знаходячись у відносинах координації, підпорядковуються загальному для них поняттю – кримінологічна характеристика кримінальних правопорушень. При цьому обидва ці поняття, що входять до об'єму загального для них підпорядковуючого поняття, є співпідлеглими. Такі співпідлегли поняття, безсумнівно, когерентно

пов'язані, оскільки описують властивості й ознаки єдиного соціального явища – кримінального правопорушення. На наш погляд, до розряду таких сутнісних елементів певного виду (групи) кримінальних правопорушень слід віднести:

- відомості про способи вчинення і приховування кримінального правопорушення;
- відомості про місце і умови обстановки вчинення кримінального правопорушення;
- відомості про часові критерії посягання;
- відомості про предмети злочинного посягання;
- відомості про особу злочинця, жертви і характеру зв'язків між ними.

У науковій літературі дискусійним є питання про відношення тих або інших сутнісних елементів до кримінологічної, кримінально-правової, криміналістичної оперативно-розшукової характеристики кримінальних правопорушень. Дійсно, адже, наприклад, відомості про місце вчинення кримінальних правопорушень, способи вчинення кримінальних правопорушень можуть бути предметом дослідження криміналістичної, кримінально-правової ти/чи кримінологічної характеристики кримінального правопорушення. Разом із тим, ми вважаємо, що всі вказані види характеристик (криміналістична, кримінально-правова, кримінологічна, оперативно-розшукова), аналізуючи одні й ті ж самі елементи єдиного кримінального правопорушення, реалізують власну, притаманну виключно їм функціональність. Так, кримінально-правова характеристика аналізує окремі елементи кримінального правопорушення з метою здійснення вірної кваліфікації. Криміналістична характеристика вивчає ті ж самі елементи кримінального правопорушення з метою встановлення специфіки характеру та закономірностей слідоутворення. Оперативно-розшукова характеристика досліджує елементи кримінального правопорушення з метою встановлення подальшої можливості використання гласних та негласних сил та засобів у протидії цим кримінальним правопорушенням. У свою чергу, кримінологічна характеристика досліджує елементи кримінальних правопорушень з метою виявлення причин та умов, які сприяють їх вчиненню, для подальшого їх усунення [5, с. 195].

Таке розмаїття напрямів вивчення та аналізу елементів, які характеризують кримінальне правопорушення, пояснюється функціями науки. Адже, за справедливим твердженням вчених, будь-яка наука реалізує чотири основні функції: описову, пояснювальну, прогностичну та регулятивну [4, с. 95]. Кримінологія включає в себе феноменологію злочинності та кримінального правопорушення, намагається пояснити їх сутність, розробляє методики прогнозування злочинності та

індивідуальної злочинної поведінки. Регулятивна функція кримінології реалізується шляхом розроблення наукових засад запобіжної діяльності різних суб'єктів профілактики. Саме реалізація всіх зазначених функцій означає вирішення задач, які є у науки.

У цьому випадку необхідно зазначити, що вищезгадані сутнісні елементи і зв'язки відносяться, передусім, до самого акту кримінального правопорушення і тому, неодмінно повинні досліджуватися як криміналістикою, так і кримінологією (а також іншими науками), в залежності від їх функцій, мети та визначених завдань. Саме інтеграція знань, методів та результатів досліджень окремих наук сприятиме, на наше переконання, більш повному аналізу.

Уявляється, що кримінологічне дослідження вказаних сутнісних елементів, нарівні з показниками стану певного виду або групи кримінальних правопорушень, у їхньому взаємозв'язку дозволить досягти значущих результатів у вивченні злочинності загалом.

Література:

1. Албул С. В. Корисливі посягання на власність: вітчизняні реалії, стан та тенденції. *Кримінально-правові та кримінологічні аспекти протидії злочинності* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Одеса, 29 листопада 2019 р.). Одеса : ОДУВС, 2019. С. 5–10.

2. Албул С. В. Кримінально-правові засоби протидії злочинному впливу: світовий досвід та вітчизняні реалії. *Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави*: матеріали XII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Одеса, 26 березня 2020 р.). Одеса : ОДУВС, 2020. С. 194–196.

3. Бабенко А. М., Конопельський В. Я., Чекмарьова І. М. Кримінологічна характеристика та запобігання злочинності у прикордонних регіонах Причорномор'я материкової України : монографія. Харків : Право, 2019. 264 с.

4. Калініна А. В. Запобігання злочинності іноземців та осіб без громадянства в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. Харків : НДІ вивчення проблем злочинності ім. Академіка В. В. Сташиса, 2018. 267 с.

5. Кримінологія : підручник / А. М. Бабенко, О. Ю. Бусол, О. М. Костенко та ін. ; за заг. ред. Ю. В. Нікітіна, С. Ф. Денисова, Є. Л. Стрельцова. – 2-ге вид., перероб. та допов. Харків : Право, 2018. 416 с.

6. Кримінологія : підручник / О. М. Джужа, В. В. Василевич, В. В. Черней, С. С. Чернявський та ін. ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В. В. Чернея ; за наук. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. М. Джужі. Київ : НАВС, 2020. 612 с.

7. Кримінологія : навч.-метод. посібник / Л. І. Аркуша, Н. О. Федчун, В. Я. Цитряк, Л. В. Чернозуб. НУ «ОЮА». Одеса : Бондаренко М. О., 2023. 68 с.

8. Кримінологія: навч.-метод. посібник / Г. З. Яремко, Н. І. Устрицька. Львів : ЛьвДУВС, 2018. 144 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-645-4-68>

OSINT AS A TOOL FOR PROVING WAR CRIMES

OSINT ЯК ІНСТРУМЕНТ ДОКАЗУВАННЯ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ

Formanchuk Andrii

*cadet of the 308th training platoon,
faculty of training specialists for pre-
trial investigation bodies of the*

National Police of Ukraine Науковий
керівник: *Scientific advisor:*

Morozov Demyd

Candidate of Law,

Associate Professor,

*Professor of the Department
of Operational and Investigative*

Activities,

Odessa State University

of Internal Affairs

Odesa, Ukraine

Форманчук Андрій

*курсант 308-го навчального взводу,
факультет підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Національної поліції України*

Науковий керівник: Морозов Демид

кандидат юридичних наук, доцент,

професор кафедри оперативно-

розшукової діяльності,

Одеський державний університет

внутрішніх справ

м. Одеса, Україна

Сучасні збройні конфлікти супроводжуються численними порушеннями міжнародного гуманітарного права та воєнними злочинами, доказування яких є ключовим для притягнення винних до відповідальності. В умовах обмеженого доступу до традиційних джерел інформації важливу роль набуває OSINT (Open Source Intelligence) – розвідка з відкритих джерел – являє собою процес збору, аналізу та верифікації інформації з публічно доступних джерел, включаючи соціальні мережі, супутникові знімки, відеозаписи, фотографії, метадані та інші цифрові дані. У контексті розслідування воєнних злочинів, як один із гласних оперативно-розшукових заходів, OSINT стає потужним інструментом документування порушень міжнародного гуманітарного права,